

f) v příplatcích štyrského zemského fondu (§ 2).

Ze zemského fondu školního uhrávají se: systemisované služné a funkční přídavky učitelstva obecných veřejných škol národních, přídavky podle služebních let, remunerace za služby ve vyučování, podpory činného učitelstva v nemoci nebo v jiných nezaviněných nehodách dle zásluhy a chudoby dotyčné osoby, dotace okresních knihoven učitelských, náklady spojené s obyváním okresních porad učitelských počítaje sem náhradu cestovného poskytující se členům a denní platy zástupců okresních porad učitelských na zemských poradách učitelských (§ 8).

Školství zemědělské.

I. Část všeobecná.

Zemědělství má úkol získati z pozemku a půdy co nejvíce plodin a užitečných látek, tak aby zemědělec dosáhl co možno největšího trvalého čistého výnosu. Při provádění tohoto úkolu podléhá zemědělcova hospodářská činnost týmž vlivům a zákonům, jako hospodářská činnost vůbec, vědecké její projednávání náleží pak proto do oboru národohospodářské nauky. V souhlasu s tím píše i Roscher ve svém díle »Grundlagen der Nationalökonomie« takto: »Učení o výrobních nákladech, kapitálu a pracovní mzdě, o odbytu plodin, o čistém výnosu a ceně pozemků jest čistě národohospodářské učení.« Z jiné stránky zabývá se tímto učením i věda hospodářská. A ta pohlíží na věc částečně pod jiným zorným úhlem, než činí to národní hospodářství. Pravidla o výrobě látek, pěstění rostlin a částečné přeměně plodin rostlinných chovem a pěstěním dobytka dotýkají se již oboru věd přírodních. Praktický hospodář podřídí tyto organismy s tím větším výsledkem svému účelu, čím lépe je zná a čím lépe zná podmínky, v jakých se nejpříznivěji a účelu svému nejvhodněji rozvíjejí, čím kdy více je schopen v oboru své působnosti vědeckého názoru nabýti. K takovému vědeckému poznání může však vésti jen exaktní bádání. V tomto pojmání jest vskutku věda hospodářská samostatnou vědeckou naukou, jež se druží k naukám přírodovědeckým. Důkladným studiem přírodních věd a častou příležitostí ku praktickým demonstracím a cvičením lze si důkladné odborné vzdělání nejvhodněji zajistiti. »Rolnictví« — pravil Varro — »není pouze uměním, nýbrž i vědou, jež učí, jak z vlastní hrudy lze docílit co možná nejvyššího trvalého zisku« a tím ukazuje, na jaké výši stálo rolnictví a s ním spojené živnosti již u Římanů; již tam uznáno, že zemědělství je základem a pramenem blahobytu národa. A tak spadá i rozkvět státu v jedno s nejvyšším vývojem polního hospodářství. Tentýž úkaz můžeme pozorovati i u Egypťanů, Řeků a ovšem i u všech ostatních starých národů a taktéž i rub úkazu toho, t. j. úpadek státu při klesání polního hospodářství. Racionelní polní hospodaření vyžaduje tudíž nabytí důkladných vědeckých znalostí; hospodář má si tedy v době svých studií osvojit i základy pro zdárné působení ve veřejném životě, aby hlubším způsobem dovedl chápat úkoly svého povolání a stavu. Nauka o polním hospodářství rozpadá se v učení o rolnictví a rostlinářství spolu s chovem dobytka, kteroužto nauku označují výrazem nauka o výrobě, a v nauku o provozování. Nauka o výrobě dělí se pak v nauku o výrobě rostlinné (Pflanzenproductionslehre), jež projednává nauku o půdě, zornění a zlepšení půdy, melioraci (odvodnění a zavodnění, drainage atd.), spracování půdy náradími a stroji v polním hospodářství obvyklými, setí a sázení, opatrování rostlin v čas jich vývoje,

odstraňování škodlivých živočichů a nemoce pěstěných rostlin; a v nauku o chovu zvířat (Thierproduktionslehre), jež obsahuje pravidla a zásady o plemenitbě a chovu, ošetřování a používání hospodářských domácích zvířat. Nauka o provozování obsahuje všeobecné podmínky provozování polního hospodářství (Betriebserfordermisse), učení o řízení a organizaci, taxaci a statistice, dále učení o různých formách asociace, směny a ceny směnné, učení o penězích a měně peněžní, povaze kapitalií, úvěru (osobním i realním), bankovníctví, rozdělení statků a účelném užívání kapitalií.

Nauka zemědělská probírá tedy i učení o kapitálu, nabídce a poptávce, a o výši pracovní mzdy; zemědělské vyučování podává vůbec soubor náhledů a pravidel, jež hospodáře mají poučiti, jak je schopna dovednost a inteligence produkovati vyšší hodnoty; dále pak učení ohledně užitečného používání náradí a strojů s jich hybnými silami. Zemědělské školství má ten konečný účel, spojití celé zemědělství, to jest rolnictví i rostlinářství a chov dobytka spolu se zemědělskými živnostmi pobočnými v jeden harmonický celek a dáti posluchačům příležitost získati podrobný o tom názor, jakým způsobem lze docíliti nejvyššího čistého výnosu. Vypracování hospodářských plánů, stanovení provozovacích systémů i blahodárných jich následků vyžadují zevrubného projednávání. Dále má býti podán důkaz, jak se se vzrůstem obyvatelstva hospodářské systémy od divokého hospodářství travoplního až k hospodářství průmyslovému vyvíjelo, že však ještě i dnes hned ten, hned onen systém je vhodný a účelný a to buď následkem ponebí, polohy neb konjunktury. Učení zemědělské obsahuje však ještě celou řadu pobočných odvětví; tak na př. má býti úplná pozornost věnována zemědělskému účetnictví; účetnictví má posluchače učiti, jak se při důkladném vedení knih jeví rentabilita jednotlivých oborů hospodářství neb konečně i celého hospodářství; na důležitost účetnictví tím více třeba poukazovati, poněvadž zvlášť dvojité účetnictví dosud jen s obtížemi v zemědělství se zavádí. Učení o taxaci předpokládá důkladnou znalost různých druhů půdy, by daly se odhadem stanoviti jednotlivé třídy a dle těch cena celých komplexů a jich výnosnost. Statistika konečně stanoví výpočty o vysilení a opětném nabývání úrodnosti.

II. Zemědělské školy.

Nejobsáhlejší okruh celého zemědělského učení hledí tedy skytnouti poučení a objasnění ve všech bodech sem spadajících. Pro zemědělské vyučování zřízeny zvláštní ústavy, a ty mají úkol, budoucím zemědělcům poskytnouti odborné vzdělání, odpovídající všem požadavkům vědy a učiniti posluchače schopnými ku sebevědomé a zdárné působnosti v kruhu jich budoucího povolání. K tomu slouží v první řadě zemědělské akademie, zemědělské školy, hospodářské školy a školy rolnické; jiné opět mají skytati důkladné vyučování v jednotlivých odvětvích ve spojení s praktickým prováděním (odborné zemědělské školy). Zemědělské školy dělí se též ve vyšší, střední a nižší. Počátkem 18. století byly na mnohých universitách zřízeny stolice pro polní hospodářství (Frankfurt, Halle, Braunschweig 1845); leč ty sloužily více vzdělání kamerálních a správních úředníků, než zemědělcům samým. Snaha, povznéstí vůbec provozování polního hospodářství, vedla ku zakládání zemědělských akademií, obrátila pozornost ke zlepšení selských hospodářských poměrů a hleděla zlepšení toho dosáhnouti zřízením nižších hospodářských učilišť neb rolnických škol. Dříve pokládány university za nejvhodnější pro učení

zemědělské (nutno zmíniti se o tom, že na universitě pražské zřízena učitelská stolice pro zemědělství již v roce 1791; ve Vídni pak činnost svou započali Petr Jordan a J. Berger již v roce 1809). Thaer byl zakladatelem prvního zemědělského učiliště v Celji a pak v Möglině, kde hleděl tuto novou vědu slučovati s praxí a studium hospodářského učení tak podporoval, že dle vzoru jím daného na četných místech zemědělské ústavy byly zřízeny. Podobně jako Thaer působil v jihozápadním Německu J. N. ze Schwerzů, jenž zařídil v roce 1819 zemský ústav v Hohenheimě. Působení těchto mužů bylo epochální a mělo veliký vliv na utváření se a celou budoucnost zemědělství. Převážnou měrou hledělo se na těchto, z počátku jen pomalu se množících, v druhé čtvrti 19. století však ve větším počtu povstávajících rolnických školách původně ku praktickému výcviků žáků. Tyto školy zařizovány proto vždy na větších či menších statcích, a žáci museli při všech, v hospodářství přicházejících pracích spolupůsobiti; theoretickému vyučování věnováno denně jen velmi málo hodin. Bez odporu bylo toto zařízení v čase, kde selští hospodáři musili teprve si zvykati zacházeti se zlepšenými nástroji a obeznamovati je s prováděním racionelnějších method, docela účelu svému vhodné. Postupem se všeobecným rozšířením zlepšené zemědělské praxe kladena konečně větší váha na rozšíření duševního vzdělání žactva.

III. Rakouské zemědělské školství.

Toto spadá v obor ministerstva orby.

1. Ústavy zemědělské a lesnické: Ty jsou z části zřizovány státem a jsou pak ústavy státními; kdežto všechny ostatní, jež zřizovány jsou jednotlivými zeměmi, okresy, obcemi, spolky neb soukromými osobami a od nich vydržovány, jsou ústavy soukromými. Ústavy ty dělí se dále ve vyšší, střední a nižší. Koncem roku 1894/95 bylo ústavů zemědělských a lesnických 118; mezi nimi jedna vysoká škola, 12 hospodářských a 3 lesnické školy střední, 1 oenologická a pomologická střední škola, 33 škol rolnických, 34 zimních hospodářských škol, 7 škol mlékařských a hospodyňských, 6 škol lesařských, 17 nižších zvláštních škol ovocnářských, vinařských, zahradnických, lnářských a chmelařských, 2 lihovarské a 2 pivovarské školy.

a) K vyšším náleží v první řadě v roce 1871 založená vysoká škola zemědělská ve Vídni; ta podléhá vrchní správě ministerstva kultu a vyučování, kdežto ministerstvu orby přísluší spolupůsobení ohledně záležitostí, jež této školy se týkají. Vysoká škola zemědělská slouží ku vyššímu vzdělání hospodářů polních i lesních a zemědělských techniků, má tedy tato tři odborná oddělení. Přijímání jsou uchazeči, kteří absolvovali vyšší gymnasium neb vyšší realku. Doba studií trvá tři roky. Posluchači mají se podrobiti třem státním zkouškám, jež konají se vždy ukončením 2 semestrů, dále i zkouškám na postoupenou, jež konají se na konci každého semestru. Po absolvování tříletého studia konají se zkoušky diplomové, t. j. konečné zkoušky, na jichž základě přiznává se absolvovaným posluchačům vědecká spůsobilost k provádění zemědělského neb lesnického povolání. Celé studium na jmenovaném vysokém učení obmezeno pouze na průpravu theoreticko-vědeckou, takže absolvovaní posluchači nehledě k jich vědecké spůsobilosti, které na škole nabydou, přec nejsou pravidelně ku praktickému vedení hospodářství spůsobilí; v Německu hledí se více k systému právě opácnému, poněvadž

dotyční posluchači vyzbrojeni bývají již praktickými znalostmi. O šíření vyššího zemědělského vzdělání postaráno na mnohých technických vysokých školách zvláštními učitelskými stolicemi pro zemědělství; kromě toho zřízena na universitě krakovské stolice zemědělská při fakultě filosofické.

b) Zemědělské školy střední jsou ona učiliště, jež mají účel, docílití všeobecné přípravy ku vzdělání zdatných pomocných orgánů pro vedení polního hospodářství tak, aby jich absolventi se v praxi mohli osvědčiti spůsobitelnými ku vlastnímu hospodaření, nájmu neb správě větších statků. Přijímání jsou ti, kdož absolvovali nižší gymnasium, nižší realku či realné gymnasium. Mezi středními zemědělskými školami vyniká zvláště oenologický a pomologický ústav ve Klosterneuburgu. Tento ústav má nař. min. orby ze dne 11. června 1874 č. 95 ř. z. povolený statut, dle kterého ve dvouletním kurse přednáší se nauka o vinařství, přípravě vína, zacházení vínem a ovocnářství. Nařízením ze dne 15. června 1891 č. 6433 vydána ustanovení o zkoušce na odchodnou z tohoto ústavu. Nař. ze dne 28. února 1879 č. 36 ř. z. obsahuje bližší ustanovení o zkouškách spůsobivosti pro úřad učitelský o ovocnářství, vinařství a hospodářství sklepním na školách ovocnářských a vinařských neb takových školách rolnických, jež mají pro tento předmět zvláštní učitele. Výnosem min. orby ze dne 26. listopadu 1892 č. 19811 stanoveny bližší podmínky, ze kterých mohou býti absolventi škol měšťanských připuštěni ke přijímací zkoušce a zápisu na státním vyučovacím ústavě ve Klosterneuburgu. Absolvovaní posluchači tohoto ústavu požívají jednorozhodného dobrovolnického práva a jsou připuštěni vedle toho, absolvovali li před tím nižší gymnasium neb nižší realku, ke zkoušce o učitelské spůsobivosti pro školy rolnické. Z ostatních zemědělských škol středních jmenovati dlužno ústav v Táboře, Děčíně-Libverdě, Dublanech a Mödlingu. Doba studijní trvá na těchto ústavech pravidelně 3 léta. Vedle zkoušek semestrálních odbývají se ještě ústní a písemní zkoušky na odchodnou. Absolvovaní posluchači požívají právo jednorozhodné vojenské služby. Tyto ústavy jsou, až na ústav v Mödlingu, ústavy zemské. Dále budiž zde vzpomenu i zřízení vyšší školy zahradnické v Lednici (na Moravě), jež uskutečněno na podzim r. 1895, čímž obohacen dosavadní system odborných škol zemědělských o novou kategorii, totiž o střední školu pro odvětví zahradnické. Vedle středních zemědělských škol, jež již byly jmenovány, existují ještě tyto:

V Čechách: v Chrudimi, Kadani, Roudnici, Hracholuskách a lesnický ústav v Bělé pod Bezdězem.

Na Moravě: Zemské ústavy v Novém Jičíně a v Přerově, lesnický ústav v Sovinci.

Ve Slezsku: Zemská střední škola v Hor. Heřmanově.

V Haliči: Zemské ústavy czernichowské a lesnický ústav ve Lvově.

V Bukovině: Zemský ústav v Černovicích.

2. Nižší zemědělské ústavy: Za nižší zemědělské a lesnické vyučovací ústavy pokládány jsou ony ústavy, které navazují na ono předběžné vzdělání, jak je skýtá obecná škola, chovance své tak dále vzdělávají, aby byli schopni samostatně na selské usedlosti racionelně hospodářiti neb náležitým způsobem vésti po většině jen místně důležité odvětví zemědělské výroby, po případě zaměstnání býti jako lesníci po-

mocníci neb hospodáři malých lesů. Přijímáni jsou žáci, kteří absolvovali obecnou školu.

Nižší zemědělské ústavy se dělí:

a) ve školy rolnické. Těch jest dosud 28. Doba vyučovací trvá po většině 2 roky. V nich dostává se žákům theoretického i praktického vzdělání; theoretického v přírodopise a v jednotlivých odborných předmětech, praktického v tak zvaných partiích pokusných. Zkoušky se od-
bývají koncem každého roku a vedle toho na konci druhého ročního běhu;

β) ve školy zimní. Jak již naznačuje jich název, vyučuje se pouze v zimních měsících, kdežto doba letní jest určena praktickému výcviku v zemědělství. Vedle učení odborného jest na těchto školách zavedeno i opakování, jako pokračování v učení škol obecných. Zkouška na odchodnou skládá se koncem každé zimy. Zimních škol jest dosud 25.

V jednotlivých korunních zemích jsou tyto rolnické a zimní zemědělské školy:

Čechy: Mladá Boleslav, Český Brod, České Budějovice (2 ústavy, český a německý), Nový Bydžov, Friedland, Hořovice, Jindřichův Hradec, Humpolec, Cheb, Chrudim, Jičín, Kadaň, Klatovy, Kukleny, Kutná Hora, Liberec, Česká Lípa, Litoměřice, Litomyšl, Louny, Písek, Plzeň, Police, Rakovník, Rokycany, Roudnice, Selčany, Slané, Tábor, Trutnov a Volyň.

Morava: Boskovice, Budišov, Bzenec, Ivančice, Klášter-Hradiště, Kroměříž, Velké Meziříčí, Místek, Pohořelice, Prostějov, Mor. Šumburk, Tišnov, Výškov, Znojmo a Žilina (Söhle). **Dolní Rakousy:** Edtschow, Edelhof, Felzberg. **Horní Rakousy:** Ritzelhof. **Solnohrady:** Kleingmain. **Tyroly:** Rotholz, Sv. Michael. **Štýrsko:** Grottenhof. **Korutany:** Celovec. **Krajina:** Stauden. **Gorice** — 2 školy, slovenská a italská. **Dalmacie:** Gruž. **Slezsko:** Chočienbandz, Hor. Heřmanov, Opava. **Halič:** Dublany, Horodenka, Jagielnica, Kobiernice.

γ) odborné školy zahradnické, ovocnářské, vinařské, lnářské a chmelařské, mlékařské, lihovarské, pivovarské, lesařské a hospodyňské — počtem 30.

I v těchto školách učí se po většině v zimních měsících. Školy mlékařské a hospodyňské určeny ku vzdělání osob ženského pohlaví.

Zahradnické školy jsou: ve Vídni, Mödlingu, Štýrském Hradci, Celovci, Chrudimi, Brně, Lvově a Tarnově.

Vinařské školy: v Kremži, Recu, Parenzu a Troji (u Prahy).

Zemské školy ovocnářské a vinařské mají města: Maribor a Mělník. Škola chmelařská jest v Starém Sěle, lnářská škola v Grodku; pivovarské školy ve Vídni a v Praze; lihovarské v Praze a v Dublanech. Mlékařské školy: v Čechách ve Friedlandě, v Korutanech v Pichlern-Marienhof. Hospodyňské školy: v Horních Rakousích: Milsbach, v Čechách: Friedland a Stěžery, na Moravě: Kroměříž a Žilina.

3. Školy lesnické. Lesnické přípravky jsou tyto: Hall (Tyroly), Gusswerk (Štýrsko), obě založeny v roce 1881, Bollechow (Halič), založena v roce 1883, a lesnická škola v Idrii (1892).

Každá z těchto škol zřízena v sídle c. k. správy lesů a panství, podřízena jest ohledně bezprostředního vedení dotýčnému správci lesů a panství a podřaděna příslušnému ředitelství lesů a panství. Vrchní dohled má ministerstvo orby. Pravidelně nemá býti na školách v Halle, Gusswerku

a Bollechově přijato více než 15 chovanců, na škole v Idrii pak ne více než 8. Devítiměsíční kurs trvá od 10. října jednoho až do posledního srpna následujícího roku. Střední školy lesnické vyžadují téhož předběžného vzdělání jako střední školy zemědělské, vedle toho však ještě jednoroční až dvouletní lesnickou praxi a mají účel, vzdělati chovance na revírní lesníky.

K neerárním lesnickým školám náleží školy lesařské v Aggsbachu (Dolní Rakousy) a v Písku.

IV. Učitelská působilost.

Pro seznání působilosti k učitelskému úřadu na středních neb nižších zemědělských a lesnických odborných školách zřízeny zvláštní zkušební komise, a to:

a) ve Vídni pro kandidáty úřadu učitelského na středních neb nižších školách zemědělských a lesnických a pro kandidáty úřadu učitelského pro ovocnářství a vinařství, jakož i hospodářství sklepní na odborných školách nižších;

b) v Praze s vyučovacím jazykem českým a

c) v Dublanech s vyučovacím jazykem polským.

V. Ku povznesení školství zemědělského existují:

1. různé zemědělské a lesnické zvláštní kursy, jež pořádají učitelské síly jednotlivých obecných a měšťanských škol a učitelé kočovní. Subvencí je daří částečně ministerstvo orby, částečně jednotlivá zemská zastupitelstva.

2. T. zv. školy pokračovací slouží hlavně zájmům vlastníků malých pozemků, jichž synové nemohou požívatí výhod pravidelného vyučování na školách rolnických neb zimních. Ve školách pokračovacích má býti absolvovaným žákům škol obecných, jakož i starším osobám v nepatrném počtu týdenních hodin udíláno školkami podporované vyučování v zemědělství.

3. Zemědělští kočovní učitelé mají přednáškami působiti v těch kruzích venkovského obyvatelstva, které již odrostly školskému vyučování, a tak povzbuzující a úroveň odborného vzdělání zvyšující, pracovati ku povznesení zemědělství a ku racionálnímu jeho provádění. Jsou to jednak učitelské síly, které zaměstnány jsou vedle toho na školách obecných či zemědělských neb kočovní učitelé z povolání, kteří se výhradně jen věnují kočovnému zemědělskému vyučování. Nabyté dosud zkušenosti slibují velmi značný a trvalý úspěch působení kočovných učitelů, poněvadž jím umožňuje se nejširším kruhům venkovského obyvatelstva nabýti důkladného poučení a vysvětlení ve věcech zemědělství se týkajících. Náklady na instituci kočovných učitelů kryjí se z části státními subvencemi neb prostředky zemskými, dále pak i různými zemědělskými spolky.

4. Statistika.

Dle zprávy ministerstva orby vyvinulo se zemědělské a lesnické vyučování odbýváním kursů všeobecných a zvláštních následovně. V roce 1894 počet těchto kursů stoupl proti roku minulému o 25% (564 proti 425 v r. 1893). K tomuto rozmnožení přispěly hlavně všeobecné kursy zemědělské a kursy mlékařské. Z 564 kursů vypadá 283 na všeobecné zemědělství, 261 na vinařství, ovocnářství a zelinářství, 57 na mlékařství, 16 na zvěrolékařství, 13 na meliorace, po 9 na včelařství a rybářství, 5 na

lnářství a chmelařství, 4 na pěstování tabáku, košíkářství a pěstování cukrovky, 3 na lesnictví, 2 na nauku hospodyňskou pro dívky, po 1 na vinopalnictví a hedvábnictví.

Z uvedených 564 kursů odbývalo se v Čechách 247, ve Štýrsku 97, v Dol. Rakousích 85, v Istrii 21, v Gorici 20, na Moravě 18, v Haliči 17, v Tyrolsku 13, v Hor. Rakousích 9, v Terstu 8, ve Slezsku 7, v Korutanech a v Krajině po 6, v Dalmacii 5, v Solnohradsku a Bukovině po 2 a ve Vorarlberku 1.

Dle zpráv ministerstva orby bylo r. 1892 327 osob činných jakožto učitelé kočující. Z těch bylo 31 učitelů stálými. Odbýváno celkem 5119 přednášek, jichž zúčastnilo se 324.000 osob. Z přednášek těchto připadá největší počet (1084) na Čechy, dle jazyku: 925 českých a 159 německých. Na Rakousy Dolní připadá 982, na Rakousy Horní 340, na Moravu 351, na Slezsko 107, na Halič 540, na Tyroly 258 přednášek. Počet posluchačů obnášel v král. Českém 93.000, na Moravě 44.330, v Rakousích Dolních 50.000, v Bukovině 28.910, v Haliči 26.000, v Rakousích Horních 14.000, v Tyrolsku a Krajině po 12.000. Předměty přednášek byly zvoleny dle potřeb dotyčných zemí a spadaly do všech oborů zemědělství.

Školy babické.

Nařízením ministra kultu a vyučování ve srozumění s min. vnitra ze dne 27. ledna 1898 č. 35 ř. z. vydán byl na základě nejv. rozhodnutí ze dne 18. ledna 1898 všeobecný regulativ pro vyučování a službu na školách babických; podstata ustanovení jsou tato:

1. Vrchní dohled nad školami babickými koná politický úřad zemský a v poslední instanci ministerstvo kultu a vyučování, kteréž ve srozumění s ministerstvem vnitra zakročí dle potřeby daného případu; při tom však není nikterak dotčeno dozorcí právo ministerstva vnitra, jež mu přísluší jakožto nejvyššímu úřadu v ohledu policie zdravotní. Kde odbývá se doposud ještě vyučování bab při lékařských fakultách, tam dlužno obdobně užiti ustanovení tohoto regulativu potud, pokud nenastává nijaká změna následkem toho, že vyučování porodních bab spojeno jest s lékařskou fakultou. Ředitelství státních škol babických, které nejsou ve spojení s lékařskými fakultami, zastává příslušný zemský zdravotní referent. Na babických školách s lékařskými fakultami spojených obstarávají má děkan fakulty lékařské veškeré úkony, jež dle tohoto regulativu přikázány jsou ředitelům škol babických.

2. Vyučování na školách babických jest bezplatné a koná se theoreticky i prakticky v potřebném zemském jazyku; vyučování vede profesor k tomu ustanovený (po případu jiný učitel) za přispění určitého počtu asistentů a školních bab porodních. Ku praktickému vyučování volí se rodičky a děti, které byly příslušné babické škole dány k dispozici vedle zvláštních úmluv v některém zemském porodinci platných, pokud se týká, jinak se jich škole babické dostalo. V kursu má se žákyním dostati též poučení o křtu a zejména o křtu z nouze.

3. Podmínky přijetí do školy babické: Do kursu babického mohou býti přijaty ženy ve stáří do 40 let, svobodné ženy musí být stáry 24 léta (§ 4 cit. nař. ze dne 27. ledna 1898). Výjimky z ustanovení tohoto povoluje politický úřad zemský k návrhu ředitele podanému ve srozumění s profesorem. Žadatelky předložtež křestní nebo rodný list